ISSN 2524-0986

iScience™

АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

ЖУРНАЛ

Выпуск 6(38)
Часть 3

Переяслав-Хмельницкий
2018

iScience™

АКТУАЛЬНЫЕ НАУЧНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

ВЫПУСК 6(38)
Часть 3

Июнь 2018 г.

ЖУРНАЛ

Выходит –12 раз в год (ежемесячно)
Издается с июня 2015 года

Включен в наукометрические базы:

РИНЦ http://elibrary.ru/title_about.asp?id=58411
Google Scholar
https://scholar.google.com.ua/citations?user=JP57y1kAAAAJ&hl=uk
Бібліометрика української науки
http://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page_sites=journals
Index Copernicus
http://journals.indexcopernicus.com/++++,p24785301,3.html

Переяслав-Хмельницкий

УДК 001.891(100) «20»
ББК 72.4
А43

Главный редактор:
Коцур В.П., доктор исторических наук, профессор, академик Национальной академии педагогических наук Украины

Редколлегия:

Базалук О.А.	д-р филос. наук, професор (Украина)
Доброскок И.И.	д-р пед. наук, профессор (Украина)
Кабакбаев С.Ж.	д-р физ.-мат. наук, профессор (Казахстан)
Мусабекова Г.Т.	д-р пед. наук, профессор (Казахстан)
Смырнов И.Г.	д-р геогр. наук, профессор (Украина)
Исак О.В.	д-р социол. наук (Молдова)
Лю Бинцян	д-р искусствоведения (КНР)
Тамулет В.Н.	д-р ист. наук (Молдова)
Брынза С.М.	д-р юрид. наук, профессор (Молдова)
Мартынюк Т.В.	д-р искусствоведения (Украина)
Тихон А.С.	д-р мед. наук, доцент (Молдова)
Горащенко А.Ю.	д-р пед. наук, доцент (Молдова)
Алиева-Кенгерли Г.Т.	д-р филол. наук, профессор (Азербайджан)
Айдосов А.А.	д-р техн. наук, профессор (Казахстан)
Лозова Т.М.	д-р техн. наук, профессор (Украина)
Сидоренко О.В.	д-р техн. наук, профессор (Украина)
Егиазарян А.К.	д-р пед. наук, профессор (Армения)
Алиев З.Г.	д-р аграрных наук, профессор, академик (Азербайджан)
Партоев К.	д-р с.-х. наук, профессор (Таджикистан)
Цибулько Л.Г.	д-р пед. наук, доцент, профессор (Украина)
Баймухамедов М.Ф.	д-р техн. наук, профессор (Казахстан)
Хеладзе Н.Д.	канд. хим. наук (Грузия)
Таласпаева Ж.С.	канд. филол. наук, профессор (Казахстан)
Чернов Б.О.	канд. пед. наук, профессор (Украина)
Мартынюк А.К.	канд. искусствоведения (Украина)
Воловык Л.М.	канд. геогр. наук (Украина)
Ковальська К.В.	канд. ист. наук (Украина)
Амраков В.Т.	канд. экон. наук, доцент (Азербайджан)
Мкртчян К.Г.	канд. техн. наук, доцент (Армения)
Стати В.А.	канд. юрид. наук, доцент (Молдова)
Бугаевский К.А.	канд. мед. наук, доцент (Украина)
Цибулько Г.Л.	канд. пед. наук, доцент (Украина)

Актуальные научные исследования в современном мире // Журнал - Переяслав-Хмельницкий, 2018. - Вып. 6(38), ч. 3 – 154 с.

Языки издания: українська, русский, english, polski, беларуская, казақша, o'zbek, limba română, кыргыз тили, Հայերեն

Сборник предназначен для научных работников и преподавателей высших учебных заведений. Может использоваться в учебном процессе, в том числе в процессе обучения аспирантов, подготовки магистров и бакалавров в целях углубленного рассмотрения соответствующих проблем. Все статьи сборника прошли рецензирование, сохраняют авторскую редакцию, всю ответственность за содержание несут авторы.

УДК 001.891(100) «20»
ББК 72.4
А43

© NGO THE INSTITUTE FOR SOCIAL TRANSFORMATION, 2018
© Коллектив авторов, 2018

СОДЕРЖАНИЕ

СЕКЦИЯ: ПЕДАГОГИКА

Бактыбаева Кулизат Сагынгалиевна (Тараз, Қазақстан)
БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖАЙЛЫ ЖӘНЕ ҚАУІПСІЗ БІЛІМ БЕРУ ОРТАСЫН ҚҰРУ.......... 5

Бессарабова Марина Леонідівна (Харків, Україна)
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ (НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО АЕРОКОСМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ХАІ»).......... 10

Джаманбалин Кадыргали Коныспаевич,
Аймурзинов Мурат Сапаржанович,
Баймухамедова Гульзада Сейдувалиевна,
Лучанинова Альбина Анатольевна (Костанай, Казахстан)
ИНТЕГРАЦИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНА В МИРОВОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО.......... 17

Дивеева Галина Вячеславовна, Клюсова Виктория Викторовна,
Слинкин Сергей Викторович (Ханты-Мансийск, Россия)
МОДЕЛЬ СЕТЕВОГО УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЪЕДИНЕНИЯ В СИСТЕМЕ ОБЩЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ХАНТЫ-МАНСИЙСКОГО АВТОНОМНОГО ОКРУГА – ЮГРЫ.......... 24

Ефременко Екатерина Александровна (Оренбург, Россия)
ПРОГРАММА ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОГО СЕМИНАРА ДЛЯ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА О РОЛИ И ФУНКЦИЯХ ПЕДАГОГА-ПСИХОЛОГА.......... 34

Зулуев Бекмурза Бекболотович (Ош, Кыргызская Республика)
ЖАҢЫ УСУЛДАГЫ БИЛИМ БЕРҮҮ МЕКЕМЕЛЕРИНЕ АДИСТЕРДИ ДАЯРДОО ПРОБЛЕМАСЫ.......... 41

Зулуев Бекмурза Бекболотович (Ош, Кыргызская Республика)
ЛИТЕРАТУРА ДЖАДИДИСТОВ И АКТИВНОСТЬ ВЫПУСКНИКОВ В ОБЩЕСТВЕННОЙ ЖИЗНИ.......... 46

Изатова Мадина Мусаевна (Ташкент, Узбекистан)
СПЕКТЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАБОТЫ ПО РАЗВИТИЮ РЕЧИ.......... 54

Исмаилова Зульфия (Нахчыван, Азербайджан)
ОРДУБАДСКОЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ УЧИЛИЩЕ В ГОДЫ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ.......... 60

Коломоєць О. М. (Кам'янське, Україна)
ВПРОВАДЖЕННЯ 3D-МОДЕЛЕЙ ДЛЯ УНАОЧНЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ.......... 63

Космаганбетова Гульнара Кайроллаевна,
Саматанова Айтбала Рахмановна (Астана, Казақстан)
КӘСІБИ - БАҒЫТТАЛҒАН ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ҚОЙЫЛАТЫН ЗАМАНАУИ ТАЛАПТАР.......... 67

Жиембекова Қ. Қ., Трушева А.Т. (Актобе, Казахстан)
ДИСКУССИЯ КАК МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ В СТАРШИХ КЛАССАХ СРЕДНЕЙ ШКОЛЫ.......... 71

3. Аржакаева Т. Создание зоны ближайшего развития: сотрудничество учителя и педагога-психолога в исполнении ФГОС НОО / Т. Аржакаева // Школьный психолог - Первое сентября. - 2013. - № 2. - С. 27-34.
4. Битянова М. Психолог и ФГОС: новые функции на новом этапе / М. Битянова // Школьный психолог - Первое сентября. - 2015. - № 1. С. 4-6.
5. Битянова М. Р. Организация психологической работы в школе. М.: Совершенство, 2008. - 298 с.
6. Божович Е. Д. Психодидактические принципы подготовки школьных психологов // Советская педагогика. 1991. №8.
7. Божович Е. Д. Психологическая служба в структуре педагогического процесса // Вопросы психологии. 1986. №2.
8. Болсуновская Н. Первые шаги: психологическое сопровождение внедрения новых образовательных стандартов / Н. Болсуновская // Школьный психолог - Первое сентября. - 2011. - № 15. - С. 35-40.
9. Большой психологический словарь / Сост. и общ.ред. Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. СПб., 2014. - 672 с.
10. Большой толковый социологический словарь. В 2-х томах. Джери Д., Джери Дж. М.: АСТ, Вече, 2013; Т.2 - 528с.

УДК 370:947.1 (575.2)

Зулуев Бекмурза Бекболотович
Ошский гуманитарно-педагогический институт
(Ош, Кыргызская Республика)

ЖАҢЫ УСУЛДАГЫ БИЛИМ БЕРҮҮ МЕКЕМЕЛЕРИНЕ АДИСТЕРДИ ДАЯРДОО ПРОБЛЕМАСЫ

Аннотация. *В статье говорится о проблеме подготовки специалистов движением джадидов, а также влиянии татарских и башкирских просветителей на процесс образования в Кыргызстане. Освещаются учебно-воспитательные особенности медресе «Галия» в Уфе, «Хусейния » в Оренбурге, «Мухамедия» в Казани. Статья написана с опорой на научные, религиозные и литературные труды.*

Ключевые слова: *религиозное образование, методика джадид, мектеб (школа), медресе (религиозное учебное заведение), учебные книги, содержание обучения.*

Zuluev Bekmurza Bekbolotovich
Osh Humanitarian Pedagogical Institute
(Osh, Kyrgyz Republic)

PROBLEMS OF TRAINING SPECIALISTS IN NEW METHODOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Abstraction. *The article talks about the problem of training specialists by the Jadid movement, as well as the influence of Tatar and Bashkir educators on the education process in Kyrgyzstan. The teaching and educational features of the madrasa Galia in Ufa, Khuseinia in Orenburg, and Mukhamedia in Kazan are covered. The article is written with reliance on scientific, religious and literary works.*

Keywords: *religious education, jadid technique, mekteb (school), madrasah (religious educational institution), study books, teaching content.*

Жадид кыймылы боюнча эмгектерде бул кыймылдын кеңири фронт менен тез темп менен кулач жайганы, эң негизгиси элге таасирин адабият, басма сөз жана агартуу иштери менен көрсөткөндүгү белгиленет. Анын идеологдору И. Гаспринский, Ш. Маржани, А. Ибрагимов, М. Абдурашидханов, М. Бехбуди, А. Фитрат ж.б. агартуучулар, жазуучулар, окуучулары Фергана өрөөнүнө мугалимдерди Казань, Уфа, Оренбург, Стамбул, Багдад шаарларынын даярдап жөнөткөн, өзгөчө Уфадагы «Галия», Оренбургдагы «Хусеиния», Казандагы «Мухаммедия» медреселеринен мугалимдер келишип, жергиликтүү агартуучу кадрларга өз идеяларына тарбиялаган [1, с. 28].

1917-жылга чейин Орусияда 20 миллиондон ашык мусулмандар жашаган, ири диний аалымдар жана байлар ислам окуу жайларын көп ача башташкан, мисалы, Казандагы «Мухаммадия» медресеси – Г.М. Галиев-Баруди, Уфадагы «Госмания» – Х.Г. Усманов, «Хусания» – М.-С.М. аль-Баруди, «Галия» – З.Дж. Камали деген кишилердин зэлигинде жана башкаруусунда болгон. Ошол эле кезде жалпы Орусия падышачылыгында

26000 мечит болуп, ал жердеги мектеб-медреселерде исламий ... берилген [2, с. 48].

Булардын айрымдарын азыркы күндүн аспектисинен карап көрөлү.

1891-жылы соода-сатык менен алектенип жүргөн Ахмед, Гань, ... деген үч бир тууган Хусеиновдор Оренбург шаарына мечит жана ... салышкан. Ал жерге прогрессивдүү, светтик билим бере турган мугалим... чакырган да, динден тышкары татар, орус, араб тилдерин, тарых, геогр... физика, химия, укук, таза жазуу, сүрөт сабактарын, эң негизгиси педагогик... киргизген, мугалимдери сабак өтүүдө чет өлкөлөрдөн чыккан китеп... пайдаланган [3, с. 30]. Ал жерде мезгилдүү басма сөз үзгүлтүксүз келип ту... орус, араб, фарсий, татар тилиндеги көркөм жана педагогикалык, ил... китептерди топтогон китепканасы болгон. Дал ошол медресенин шакирт... казак тилинин грамматикасын, алгачкы окуулуктарын ... катышкан [4, с. 38].

Ал эми Өфө (Уфа) шаарындагы «Галия» медресеси ту... А.Осмонкуловдун жазганына караганда бул окуу жайы жөнүндө 1981-ж... басылган «Уфа тарыхында» (191-б.) мындай маалыматтар бери... «Усмания», «Галия», «Хакимия» жана «Хусанияда» 580 шакирт оку... Алардын ичинде 1906-жылы ачылган «Галия» медресесинин даңкы өзгөчө ... болуп, жогорку мусулман окуу жайы катарында («Медресе-и-Олийе» ... «Гали» – арабча «жогорку») татар, башкыр жана Россиядагы башка мусул... элдеринин агартуу тармагында орошон чоң ролду аткарган. Анда ... динине байланыштуу сабактар менен катар алгебра, геометрия, физ... химия, тарых, география, табият таануу, орус тили, татар тили жана адаби... педагогика ж.б. предметтерди окутуу жагы жакшы жолго коюлган. Медресе... физика, химия кабинеттери жакшы жабдылып, китепканасы бай болгонду... анын шакирттери илимий-методикалык китептер менен катар татар, ор... араб, түрк тилдеринде чыккан газета-журналдарды кеңири пайдаланган.

Адегенде ар кимдин ашарлашып алып келген акча, мал-мүлк, куру... материалдарынан курулган бул окуу жайында жогоруда А.Осмонкул... белгилеген предметтерден тышкары дене тарбиясы, психология, музыка, ар... тили (морфология, синтаксис, грамматика, риторика, адабият), жалпы тар... татар жана түрк тарыхы, математиканын бөлүмдөрү (планиметрия, стереометрия, тригонометрия), физиология, ислам дини боюнча тафс... хадис, хадистерди окутуу методдору. Мухаммед пайгамбардын биографи... фикх, фараид окутулуп, балдары өтө тың жүрчү экен, кийин алардын ичин... революционерлер да, а түгүл атеисттер да чыгыптыр.

Педагогиканы үч жыл үзгүлтүксүз үйрөткөн: биринчи жылы – жал... педагогика, тарбиялоонун теориясы жана психология тууралуу түшүнүкт... экинчи жана үчүнчү жылы – дидактика жана куран окуу класстарында башто... билим берүүнүн методикасы.

«Галия» башка медреселерден окуу процессинин алда кан... өркүндөтүлгөндүгү менен гана эмес, шакирттер арасында эркин ойдун, талаш-тартыштардын көп болуп, ар кандай талкуулар, адабий кечелер системалуу түрдө өткөрүлүп, кол жазма түрүндөгү журнал чыгарылып тургандагы менен д... айрымаланган. 1906-1916-жылдары 950 киши медреседен билим алы... алардын басымдуу көпчүлүгү мугалим, улут маданияты менен илимди... белгилүү өкүлдөрүнөн болушкан» дейт да, андан ары ошол жылдарды бул

... казактардан Б. Майлин, Ж. Тилепбергенов, Н. Манаев окуганын ... [... с. 129]. Дагы бир инсан – кийин кыргыз фольклорун жыйноочу ... да 1911-жылы «Уфанын жогорку медресеси – «Галияга» ... белгилүү башкыр акыны Ш.Бабич, Эл комиссарлар советинин ... Халиковдор менен бирге бүтөт».

... «Галияда» окуган кезде казак жаштары 1915-жылдан «Садак» ... менен кол жазма журналын чыгарат, анын редактору адегенде ... андан кийин Ж. Тлепбергенов болгон.

... шаарындагы дагы бир окуу жайы «Усмания» («Гусмания») ... 1887-жылы ачылган, 6 мударис иштеген. Башкыр, араб, орус ... окутулган, алардын бүтүрүүчүлөрүнүн бири Кашшаф Жданов башкыр ... жазган.

... ошол окуу жайларынын бүтүрүүчүлөрү Түркстандын алыскы ... чейин келип иштеп кеткен. Казандан чыккан «Кояш» гезитине ... 23-август) жазуучу, мугалим С. Габделмановдун «Тянь-Шань ... бир саякат» деген макаласы басылат, анда автор Кочкордогу ... Исхак аттуу уулу Уфадагы «Медресе и Галияны» бүтүп ... Канат ажы өз каражаты менен бир медресе салдырганын, анда ... бүткөн үч мугалим сабак берерин жазат» [5, с. 178]. Ошол кезде ... Кылыч акындын чоң аталары Темир тукумунан анын Абыр деген ... баласы Нарынкул Уфадан медресе «Галияны» 1914-жылы 15-... бүтүп келген, Ыбыке деген уулунан тарагандардан Канат дегени ... барган, атактуу киши эле, анын уулу Ыскак да 1914-жылы 21-апрелде ... «Галияны» бүтүрүп келген [6, с. 200]. Дал ошол Молдо Кылычтын ... зилзала» аттуу китебин Уфада медреседе окуган И. Арабаев баш ... шакирттери чыгарып берген.

Канат Ыбыке уулу болуш болуп жүрүп, 1904-жылы ажылык сапарга ... ал жактан келип, Кочкор өрөөнүндөгү Талаа-Булак деген жерге ... салдырып, илим-билимдүү мударистерди ар тараптан чакырып, ... мыкты тарбия, билим тартуулаган. Канат өз балдарына да мыкты ... берип, Ыскак деген уулу Уфадагы жогорку окуу жайы «Медресе-и ... 1914-жылы 21-апрелде бүтүрүп келген.

Мына ушундай устаттардын келиши менен медреселердин окутуу ... жана методдору жаңыланды. Бул тууралуу О.Сыдыков мындай ... айткан: «Наху» (синтаксис), «Сарф» (морфология) илимдери окутула ... Кыраат андан бетер артты. Кыргыз баласынан «Каарылар» ... жатка айткандар) чыга баштады. Тарых, Жуграфия, Эсеп илими, ... жадид» ушул заттан башталды. Балдарыбызга азыраак жан кирди. ... амир магруфу боюнча бул күндөрү балдарыбыз чоң шаарларга ..., «Тарых» жаза тургандар чыкты. Уфа шаарына барып, «Медресе ...» бүтүрүп келүүчүлөр да чыкты. Жана да чоң шаарлардан возифа ...) төлөп, мугалимдер чакыра тургандар да чыкты».

«Галия» медресесинин ээси Зия Камали болуп, ал европалык маданият менен тарбия алган киши эле, диний фанатизмге каршы турган, жаштар ... демократияны колдогон, шакирттери ар кандай темада диспут, ... ийримдерди уюштурган, интерноционализмге тарбиялоо күчтүү болгон. ... «Галиядан» кыргыз тарыхында орду бар И. Арабаев, Мамбеталы, Токтоналы ..., Исхак Канатов, Осмоналы Сыдыков, К. Шабданов, Нарынкул

Абиров ж.б. интеллегенттер окуган. Жазуучу Сайфи Кудаш аталган [illegible] жайын бүтүргөндөрдүн ичинен «өзүм жакшы билген жүз кишинин тизме[illegible] 20 киши профессионал жазуучу, 28 киши журналист, 8 киши илимий [illegible] окумуштуу, 8 киши маданий-агартуу, ички иштер, азык-түлүк жана жер [illegible] комиссариатында, алтоо агроном, зоотехник, төртөө дарыгер, [illegible] дипломат, үчөө артист, үчөө юрист, үчөө инженер, бирөө компо[illegible] калгандары мектептерде, атайын окуу жайларда окутуучу болуп иштеше[illegible] деп жазыптыр.

Ошол эле С. Кудаш «Галия» медресесинде 1906-1916-жылда[illegible] ичинде Орто Азиядан 242 бала окуганын белгилесе [10, 103], Г. Музипов [illegible] уулу Г. Рафик менен кыргыз жигити Маматалиев (же Мамыталиев [illegible] мүмкүн экен) бирге окуганын эскерет.

Мунун өзү, албетте, жалпы эл үчүн, өзгөчө билим алууга [illegible] жаштар үчүн прогрессивдүү көрүнүш болгон.

XIX кылымдын II жарымында Түркстандагы жалпы абалды, [illegible] саясый, маданий, агартуучулук жагдайды көрүп туруп, ушул [illegible] алдыңкы интеллегенттери болгон Ахмад Дониш (1827-1897), Сатт[illegible] Абдулгафаров (1843-1902), Фуркат (1858-1909), Бердах (1827-1900) [illegible] прогрессивдүү инсандар бул жердеги элдер «өз казанында өздөрү [illegible] бықшый» бербей, башка маданияттар, коомдук түзүлүштөр менен [illegible] кылышы керек, алардын оң жактарын үйрөнүү зарыл, адам билим жана [illegible] менен өзүн өзү өстүрүшү керек, аны үчүн караңгылыктын көшөгөсүн [illegible] таштоо кажет, башка мамлекеттер илим, техника, билим берүү жа[illegible] алдыга кетип жатат, а биз баягы эле ордубузда турабыз деп айтып, [illegible] коомдук пикирлерди түзүшкөн. Ошол ойлор окутууда «усул-и-джадид» ([illegible] метод») формасын ойлоп табууга түрткү берди. Бул жадид кыймылы [illegible] берүү тармагында эле болгон жок, адабият жана көркөм өнөр, тип жана [illegible] журналистика жана саясат ж.б. тармактар жаңы методиканы кабыл [illegible] баштады. Алар, мисалы, мурдагы диний билим берүүчү мектеб-мед[illegible] системасын 1917-жылдан кийинки большевиктерчесинен түп тамыр[illegible] талкалап салган жок. Окутуунун жана тарбиялоонун методдо[illegible] мазмундарын жана принциптерин гана прогрессивдештирди, тармакка [illegible] куруу жаратты. Коомду өзгөртүүнү билим берүүдөн баштоо керек деп [illegible] социалдык жана саясый түзүмгө реформа сунушташты. Бул идеялар улут[illegible] баалуулуктар менен жалпы адамзаттык гуманисттик идеялардын ширө[illegible] чыкты: бул орунда диний философия, орто кылымдагы Борбор А[illegible] ойчулдарынын илимдери, поэзиясы, элдик педагогика биринчи катарда ту[illegible] Ал агартуудан саясый чоң күчкө чейинки жолду басып өттү.

Натыйжа эмне болду?

• биринчи кезекте билим берүү тармагындагы ислам дининин таа[illegible] алсыздашып, исламдык тар билим берүүдөн жалпы илимдерден би[illegible] берүүгө өтүү процесси жүрдү;

• экинчиден, жалпы билим берүү мекемелерине бирдиктүү [illegible] пландары жана программалары киргизилип, ал мекемелерди текшерип тур[illegible] методикалык жактан жардам берүү, окуу китептери менен камсыздоо иши [illegible] кыйла жолго коюлду;

• үчүнчүдөн, табият таануу, арифметика, география, тарых сыя[illegible] сабактар окутулуп, окутуунун мазмуну турмушка жакындашы[illegible]

[illegible] компетенттүүлүгү жогорулады;

[illegible], мугалимдерди жана билим берүү жетекчилерин адистик [illegible] өркүндөп, билим берүүнүн сапаты жогорулады.

[illegible] муну менен эле Фергана өрөөнүндө сабаттуулук маселелери [illegible] жок, ал жадид окуу жайлары да колунда жок кишилердин [illegible] баарын эле кабыл ала бербеди.

[illegible] жаңы усулдагы жадид мектебдери 1886-жылы Наманган [illegible] Исхакхан Ибрат, 1889-жылы Кокондо Салахиддин Мажидий, 1890- [illegible] Мунаввар-кары Абдурашидханов, 1899-жылы Анжиянда [illegible] дамбылда, 1900-жылы Бухарада Молдо Жираваб, 1901-жылы [illegible] Абдукодир Шакури тарабынан ачыла баштап, 1903-жылда жалпы [illegible] боюнча 102 башталгыч мектеб, 2 медресе жадидчилик методу менен [illegible] баштаган.

[illegible]-жылы Түркстан боюнча 30 жадид мектеби болуп, аларда 1300 [illegible], 1911-жылы алардын саны 63гө жетип, 4106 бала окуган. Ушундай [illegible] билим берүү мекемеси Анжиянда биринчи жолу 1897-жылы Султан [illegible] пахта тазалоо заводунда иш баштаган, эки жылдан кийин [illegible] жаңы усул мектебин Шамсиддин деген дамбылда ачкан. Андай окуу [illegible] саны 1908-жылга келип Анжиян уездинде 8ге жетип, жалпы 365 [illegible] алган. Жаңы усул мектеб-медреселерине каршы кыймылдар да [illegible]. Мисалы, 1910-жылы Анжияндагы З. Казыев мектебине эски усул [illegible] жүргүзгөндөр келип, карталарын, окуу китептерин жана [illegible] жок кылып кеткен. Ошол эле кезде айрым бир адамдар, [illegible] анжияндык демократ акын Закиржан Фуркат эски усулдагы да, жаңы [illegible] да, орус-тузем мектебинде да окуп чыккан. Мына ошолордон ал [illegible] көрүп, билимин ар тараптуу жогорулаткан.

[illegible] айтканда, биздин изилдөөлөр боюнча XIX кылымдын II [illegible] XX кылымдын башындагы Фергана өрөөнүндө жадид [illegible] окугандар мурдагы кадим мектеб-медреселерине караганда [illegible] болуп, илимдин көп тармактары, искусство боюнча [illegible] ээ болгон жана коомдук-саясый түзүлүштү өзгөртүү үчүн аракет [illegible]

АДАБИЯТТАР:

[illegible]шидов З. Исмаил Гаспринский и Туркестан в начале XX века: связи-[illegible]-влияние. – Ташкент: «Академнашир», 2011. – 384 с.

[illegible] Р.У. Российские мусульмане – хозяева исторически исконных [illegible] // DA. Диалог Авразия. – 2002. - №5. – С. 48.

[illegible]галиева Г.С. Джадидизм и взаимодействие тюркоязычных народов [illegible] Поволжья, Казахстана // Вестник КазГУ им. Аль-Фараби. Сер. [illegible]. – 2001. – №3 (22). – С. 38.

[illegible]мамбетов Д. Дореволюционные школы в Киргизии. [illegible] Изд-во АН Кирг. ССР, 1961. – 129 с.

[illegible]тов С.А. Кыргызско-татарские литературные связи второй половины [illegible] начала XX веков. – Б.: Мурас, 1999. – 178 с.

[illegible]атова А. Жадид мектептери. Китепте: Кыргызстан. Улуттук [illegible]клопедия. 3-т. – Б.: 2011. – 220 с.